

OBČAN A OBEC, OBEC A OBČAN

PETR PRŮCHA

Právnická Fakulta Masarykovy Univerzity, Česká Republika

Abstract in original language

Příspěvek se zaměřuje na postavení občana obce jako samosprávného společenství ve vztahu k obci jako veřejnoprávní samosprávné korporaci, na straně jedné, a současně na postavení obce jako veřejnoprávní samosprávné korporace ve vztahu k občanovi obce jako samosprávného společenství, na straně druhé.

Key words in original language

Občan, obec, zastupitelstvo obce, rada obce, účast občanů na místní správě, místní referendum, informace o činnosti obce.

Abstract

This paper focuses on the status of citizen of the village as a self-governing communities in relation to the municipality as a public autonomous corporation, on the one hand, while the position of village self-government as a public corporation in relation to the citizen as a self-governing village communities, on the other.

Key words

Citizen, community, municipal council, municipal council , participation of citizens in local government , local referendum , information on the activities of the municipality.

ÚVODEM

Ve svém příspěvku se chci, v souladu s tématickým zaměřením naší sekce na této konferenci, zaměřit na podtržení, resp. zdůraznění postavení občana obce, vztahů občanů k obci, stejně jako vztahů obce k občanům obce. To z toho důvodu že postavení občana obce z pohledu obecní samosprávy má pro tento institut klíčový význam, stejně jako vztahy občanů k jejich obci a obce k jejich občanům. Občan obce nepochybně patří k ústředním pojmům či prvkům obecní samosprávy, a vztahy občanů obce a vždy dané obce jako celku jsou vztahy obousměrné. Obec je potom nepochybně ústředním pojmem územní samosprávy, a klíčovým předmětem zájmu obce je uspokojování potřeb občanů a současně i uspokojování potřeb obce.

Obec je pod tímto zorným úhlem vnímána jako společenství občanů, a jak se traduje poukazovali na to i starořeční filosofové. Tak se např. Aristotelovi (dílo: Politika) přisuzuje myšlenka: Obec je první společenství, které tvoří více rodin a které neexistuje jen pro okamžitou potřebu. Dokonalým společenstvím je stát, tvořený více obcemi.

Tomu konvenuje i právní doktrína konce 19. a první třetiny 20. století v našich podmínkách, kdy J. Pražák (Rakouské ústavní právo)

zdůrazňuje, že Obec není svou podstatou svazek či ústav státní, nýbrž svazek přirozený., a A.. Merkl (Obecné správní právo) uvádí: Občan, který je ve státní správě objektem správy, se v samosprávě stává jejím subjektem.

Připomínané rysy postavení občana obce a obce jako samosprávného společenství svých občanů si zachovává i naše současná obecní samospráva a její právní úprava.

Obce jsou v souladu s čl. 99 Ústavy „základními územními samosprávnými celky“, přičemž podle čl. 100 Ústavy jsou obce dále „územními společenstvími občanů, které mají právo na samosprávu“, přičemž „Obec je vždy součástí vyššího územního samosprávného celku“.

Takto (ústavněprávně) je, ve spojení s obsahem hned úvodního ustanovení zákona o obcích, danou právní úpravou v základním rozměru definován územní a současně osobní základ samosprávy obcí. Na tento základní rozměr potom navazuje podrobnější úprava územních i „osobních“ otázek postavení a samosprávy obce v některých následných ustanoveních zákona o obcích, a to zejména při bližším vymezení režimu území obce a jeho změn, a dále režimu postavení občanů obce a jejich oprávnění.

Stručně vyjádřeno tzv. územním základem samosprávy obcí je jejich determinace podle územních hledisek. V tomto směru zejména platí, že území obcí musí respektovat režim katastrálních území, a území každé obce tak musí být tvořeno buď jedním nebo několika souvisejícími, resp. navazujícími, katastrálními územími. To platí i pro případy rozdělování obcí. Obce se mohou jednak slučovat či připojovat, to na základě rozhodnutí jejich zastupitelstev, nebo rozdělovat, resp. oddělovat, to však jen na základě rozhodnutí občanů v místním referendu.¹

Pokud jde o tzv. osobní základ samosprávy obcí (společenství občanů obce), tady je třeba podtrhnout, že za občany obce, tedy osoby, které se mohou v plném rozsahu zapojovat do samosprávy obce, se považují všechny osoby, které mají v obci trvalý pobyt. To platí nejen pro občany České republiky, ale také v určitých případech (viz dále) pro fyzické osoby, které dosáhly věku 18 let, jsou cizími státními občany a jsou v obci hlášeny k trvalému pobytu.

Obce jako veřejnoprávní korporace jsou v jistém smyslu odděleny od státu, neboť jsou svou povahou a postavením nestátními subjekty. Jakožto veřejnoprávní korporace mají obce vlastní právní subjektivitu. Tomuto postavení potom koresponduje oprávnění obcí vystupovat v právních vztazích svým jménem, nést odpovědnost z těchto vztahů vyplývající a mít vlastní majetek. Ústavněprávním východiskem pro to, aby obce mohly mít vlastní majetek a hospodařit podle vlastního rozpočtu je ustanovení čl. 101 odst. 3 Ústavy, které toto oprávnění obcím zakládá ze své úrovně. Jedná se o tzv. ekonomický základ

samosprávy obcí, v jehož rámci obce hospodaří samostatně, a to za podmínek, které stanoví příslušná právní úprava.

Územní, osobní a ekonomický základ samosprávy obcí tak představují sice různé, nicméně vzájemně propojené a podmiňující se stránky samosprávného postavení obcí, a to včetně jejich fungování, přičemž platí, že svorníkem takto pojatého základu samosprávy obcí je vždy jeho osobní složka, tedy občané obce. Bez jejich existence by nebylo možné o obci jako územním samosprávném společenství vůbec hovořit.

1. K OPRAVNĚNÍ OBČANŮ OBCE

Občanům obce zákon o obcích přiznává významná oprávnění pro potřeby jejich účasti či podílu na samosprávě obce,² a proto je také třeba poměrně přesně vymezit, komu a za jakých podmínek postavení občana obce přísluší. Pro postavení občana obce zákonná úprava požaduje kumulativní splnění dvou základních podmínek, a to podmínky státního občanství České republiky a dále podmínky hlášeného trvalého pobytu v obci. Takto přísluší postavení občanů obce všem fyzickým osobám, které splňují uvedené podmínky, a to bez ohledu na jejich věk. Pro to, aby se občan obce mohl aktivně podílet na samosprávě obce však zákonná úprava vymezuje ještě další či přístupující podmínku, a to dosažení věku 18 let.

Občané obce, kteří dosáhli věku 18 let, jsou zejména³ oprávněni, vedle svého práva volit a být voleni za členy zastupitelstva obce a rozhodovat při referendu konaném v obci, účastnit se na zasedání zastupitelstva obce a v souladu s jednacím řádem se vyjadřovat k projednávaným věcem, vyjadřovat se k návrhu rozpočtu a závěrečného účtu, nahlížet do rozpočtu a závěrečného účtu za uplynulý kalendářní rok, jakož i podávat orgánům obce návrhy, připomínky a podněty. Mimo to jsou občané obce dále oprávněni požadovat projednání určité záležitosti v oblasti samostatné působnosti radou obce nebo zastupitelstvem obce, přičemž pokud je taková žádost podepsána nejméně 0,5 % občanů obce, musí být projednána na zasedání daných orgánů nejpozději do 60 dnů, v případech, kde jde o působnost zastupitelstva obce, musí taková záležitost projednána nejpozději do 90 dnů.

Zvláštní formou zapojení do samosprávy obce je potom dále ještě realizace tzv. petičního práva občanů podle zvláštní právní úpravy.

Stávající právní úprava oprávnění občanů obce, v porovnání s prvním historicky novodobým zákonem o obcích z r. 1990, představuje jejich významné posílení. To se nejzřetelněji projevuje v oprávnění občanů obce vyjadřovat se na zasedání zastupitelstva ke všem projednávaným věcem, což předchozí úprava neumožňovala. Současná úprava váže realizaci tohoto oprávnění na jeho soulad s jednacím řádem zastupitelstva, což znamená, že jednací řád může, ale současně také musí, stanovit jednoznačná pravidla pro udělování slova občanům na jednání zastupitelstva. Nicméně vždy tak musí jednací řád učinit

způsobem, který umožňuje realizaci tohoto oprávnění, tzn. že pro žádné situace či případy nemůže vyloučit možnost vyjadřování se občanů k projednávaným věcem. Na tomto místě je třeba poznamenat, že zákon o obcích v § 36 odst. 1 právo vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce svá stanoviska přiznává (a to jako jediné oprávnění z řady všech oprávnění občanů obce) také tzv. čestným občanům obce.

Stávající zákon o obcích stanoví i to, že oprávnění občanů obce starších 18 let zákonná úprava, s výjimkou práva volit a být volen do zastupitelstva obce a hlasovat v místním referendu, přiznává i fyzickým osobám, které dosáhly věku 18 let a vlastní na území dané obce nemovitost. Tímto řešením se posiluje ochrana vlastnického práva příslušných osob, a ve vztahu k samotné obecní samosprávě se tak vytváří objektivizovanější prostor pro zjišťování a vyhodnocování příslušných potřeb a rozhodování v souladu s nimi.

Veřejnoprávní souvztažnost postavení takového vlastníka nemovitosti a dané obce je ostatně dána i příslušným daňovým režimem pro odvod daně z nemovitostí. V případě pochybností, zda se jedná o vlastníka předmětné nemovitosti, je v praxi vždy třeba tuto skutečnost ověřit. Pokud by nešlo o vlastníka nemovitosti, ale např. jen o rodinného příslušníka vlastníka, nájemce apod., potom by takové osobě příslušná oprávnění účasti na obecní samosprávě nenáležela.

S ohledem na naše mezinárodní, a v jejich rámci pak zejména na evropsko-integrační, zájmy zákonná úprava přiznává veškerá oprávnění občanů obce starších 18 let také těm fyzickým osobám starším 18 let, které jsou cizími státními občany, hlášenými k trvalému pobytu v příslušné obci, pokud tak stanoví mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena.

Ve své podstatě tady jde o zohlednění dopadu čl. 19 Smlouvy o založení Evropského společenství ve znění Amsterodamské smlouvy a Směrnice 94/80/ES, stanovící podrobné uspořádání výkonu práva volit a kandidovat v komunálních volbách pro občany Evropské unie, kteří sídlí v členském státě, jehož nejsou státními příslušníky. I když má uvedená směrnice vztah především k úpravě voleb do obecních zastupitelstev, tento její požadavek se v daném ustanovení promítá do daleko širěji pojatých práv občanů obce.

Touto úpravou je tedy především sledován stav plynoucí z členství České republiky v Evropské unii, kde je otevřen prostor účasti na samosprávě obcí příslušným občanům členských států Evropské unie. Nicméně zákonodárce však v zákoně o obcích neomezil uvažovanou možnost toliko na stav po vstupu do Evropské unie, a tudíž ani na občany členských států EU, nýbrž naopak zvolil daleko pružnější řešení, a jde tedy i v tomto směru podstatně dále. To umožňuje, abychom cestou příslušných mezinárodních smluv příp. založili tento režim, jako určité vstřícné gesto i k jiným státům.

V důsledku této úpravy se i pro takto určené cizí státní občany vytváří prostor k naplnění ústavně právního oprávnění podílu občanů na správě věcí veřejných v dané obci na našem území ve které trvale žijí, a to přímo, nebo volbou svých zástupců.

Jedinou dnes stanovenou zákonnou výjimkou pro realizaci předmětných oprávnění ze strany příslušných cizích státních občanů přitom je, že tito občané nemohou být voleni do funkcí starosty nebo místostarosty.

Ve spojení s postavením občanů obce je třeba rovněž poukázat i na institut tzv. čestného občanství obce. Tento institut je platným právem upraven tak, že jeho prostřednictvím jsou čestní občané zahrnováni do tzv. osobního základu samosprávy obcí. Začlenění čestných občanů obce do tohoto osobního základu samosprávy obcí má význam především společenský a reprezentativní, a takto zvláště se také zpravidla projevuje dopad zapojení těchto občanů do samosprávy obce. Právně se toto začlenění projevuje sice toliko v jediném, ale v daných souvislostech zřejmě plně dostačujícím, oprávnění čestných občanů, a to oprávnění vyjadřovat na zasedání zastupitelstva obce svá stanoviska v souladu s jednacím řádem zastupitelstva obce.

Udělení čestného občanství je primárně vázáno na významné zásluhy o rozvoj obce, nicméně tento předpoklad je uveden toliko jako demonstrativní. Tzn., že v odůvodněných případech není vyloučeno udělení čestného občanství ani v případě jiných významných zásluh. Dostatečnost důvodů pro udělení čestného občanství obce je vždy věcí úvahy orgánu, kterému přísluší rozhodovat o jeho udělení. O čestném občanství obce rozhoduje podle platné právní úpravy obec prostřednictvím svého zastupitelstva, přičemž čestné občanství obce může obec nejen udělit, ale případně také může občanství odejmout. A to i čestné občanství udělené v minulosti.

2. K POVINNOSTEM OBCE

Pokud jde o postavení obce a její povinnosti ve spojení s oprávněními občanů obce, pak především platí, že obce jsou v prvé řadě povinny poskytovat občanům obce k realizaci jejich oprávnění pro účely jejich účasti, resp. podílu na samosprávě obce vždy potřebnou součinnost, a to způsoby odpovídajícímu nejen platné právní úpravě, ale i tzv. principům dobré správy, a dále jsou stejně tak povinny v rámci uspokojování potřeb občanů zabezpečovat chod příslušných veřejných služeb.

Takto se nabízí značně rozsáhlý rejstřík povinností či úkolů obcí, jehož vyčerpávající přehled není ani cílem, ani v možnostech tohoto příspěvku. Proto se chci zaměřit toliko na dvě vybrané po mém soudu zajímavé, a myslím i aktuální, oblasti povinností obce, a to povinností spojených se součinností obce ve vztahu k oprávněním občanů k účasti na samosprávě obce.

Na prvním místě chci připomenout povinnost poskytovat informace o své činnosti. Základ právní úpravy „poskytování informací“ či „práce

s informacemi“ v našich podmínkách představuje Listina základních práv a svobod⁴ a návazná zákonná úprava, obsažená především v zákoně č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, ve znění pozdějších předpisů.

Podle čl. 17 odst. 5 Listiny jsou "Státní orgány a orgány územní samosprávy povinny přiměřeným způsobem poskytovat informace o své činnosti. Podmínky a provedení stanoví zákon." Uvedený základní ústavně právní rozměr "práce" s informacemi je však třeba vnímat ještě ve spojení s některými "omezujícími" ustanoveními Listiny. To se týká zejména odst. 3 čl. 10, podle něhož má "Každý právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě." Citovaná ustanovení Listiny se tak vzájemně doplňují, neboť upravují jak právo na "práci" s informacemi, tak právo na ochranu před neoprávněnou "prací" s informacemi.

Zákon o svobodném přístupu k informacím je v dnešních podmínkách obecným právní úpravou, která zajišťuje právo veřejnosti na informace, jež se vztahují k působnosti státních orgánů, územních samosprávných celků a jejich orgánů a veřejných institucí, jakož i další subjektů, které rozhodují na základě zákona o právech a povinnostech občanů a právnických osob.

Z demonstrovaných ustanovení Listiny, vyplývá, že předpoklady, a stejně tak i podmínky a limity realizace práva na informace přísluší zákonné úpravě. Před přijetím zákona o svobodném přístupu k informacím byly v našem právním řádu tyto otázky řešeny v celé řadě zákonů, a to převážně dílčím způsobem, a ucelenější úpravu přinesl až zákon o svobodném přístupu k informacím. Výjimkou do určité míry byl jen zákon č. 123/1998 Sb., o právu na informace v životním prostředí, jež navázal na ust. čl. 35 odst. 2 Listiny, podle něhož "Každý má právo na včasné a úplné informace o stavu životního prostředí a přírodních zdrojů.", a jež představoval a dosud představuje speciální ucelenou úpravu režimu poskytování informací, zaměřenou však výlučně na oblast životního prostředí.

Tady je třeba poznamenat, že daná úprava neliší mezi informacemi poskytovanými občanům a neobčanům obce, nicméně pokud jde o informace ze strany obce o její činnosti, ty z povahy věci mají (zvláště pak ve spojení s účastí na samosprávě obce) rozhodnou informační hodnotu především pro občany obce.

Orgány obce jsou přitom zákonem o svobodném přístupu k informacím zavázány především k tomu, aby zveřejňovaly základní a standardní informace o své činnosti automaticky tak, aby byly všeobecně přístupné.⁵ Mají k tomu využívat jak tradičních prostředků zveřejňování informací, tak moderních prostředků šíření informací v elektronických sítích. Ostatní informace, které mají k dispozici, vydají povinné subjekty na požádání žadatele, tj. každé fyzické nebo právnické osoby. Nicméně návazně každou takto na žádost

poskytnutou informaci jsou podle aktuálního znění právní úpravy orgány povinny taktéž zveřejnit.⁶

Další z povinností obce, resp. jejích orgánů ve vztahu k oprávněním občanů k účasti na samosprávě obce, na kterou chci návazně jmenovitě poukázat, je povinnost umožnit občanům nahlédnout do usnesení a zápisů z jednání zastupitelstva obce a dále do usnesení z jednání rady obce.

V této souvislosti je však třeba poukázat na průlomové rozhodnutí Nejvyššího správního soudu, které uvádí: Neveřejnost schůze rady obce ani právo člena zastupitelstva obce nahlížet do zápisu ze schůze rady obce (§ 101 odst. 1 a 3 zákona č. 128/2000 Sb., obecního zřízení) neomezují samy o sobě právo na informace (čl. 17 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) ohledně skutečností obsažených v takovém zápisu. (Podle rozsudku Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 8. 2005, sp.zn.. 6 As 40/2004).

Osobně považuji zvolené řešení za diskusní. Jsem toho názoru, že zákon o obcích je ve vztahu k zákonu o svobodném přístupu k informacím *lex specialis*, přičemž ve spojení s dikcí § 2 odst. 3 zákona o svobodném přístupu k informacím ve znění k uvedenému datu rozhodnutí NSS (Zákon se nevztahuje na poskytování osobních údajů a informací podle zvláštního právního předpisu.), bylo zřejmě nutno k „poskytování informací“ ohledně obsahu usnesení rady obce a zápisů z jednání rady vycházet toliko z § 16 odst. 2 písm. e) zákona o obcích. Z tohoto ustanovení vyplývá, že občan obce má právo nahlížet do usnesení rady obce, nemá však již právo nahlížet do zápisů z jednání rady obce (na rozdíl od zápisů z jednání zastupitelstva obce) To souvisí m.j. s tím, že zákon o obcích již jednání rady obce koncipuje jako neveřejná, na rozdíl od jednání zastupitelstva obce.

Tato konstrukce režimu poskytování informací z „dokumentů“ orgánů obce tak, jak je upravena zákonem o obcích, je výrazem specifické povahy samosprávy (zastupitelstvo i rada v rozhodující míře realizují samostatnou působnost) jako autonomní veřejné správy. To je zvládnutě m.j. i tím, že právo „nahlížet“ je právem toliko občanů obce a navíc starších 18ti let, což souvisí s právem občanů obce jako členů samosprávného společenství (tzv. personálního základu samosprávy obce) podílet se na správě obce. To se v plném rozsahu promítá do práva občanů obce starších 18ti let aktivně se účastnit jednání zastupitelstva, jako orgánu tvorby samosprávné moci, a také nahlížet do usnesení a zápisů z jeho jednání. Naproti tomu u rady obce, která je již výkonným orgánem, se s takovou mírou podílu občanů obce na správě obce z povahy věci počítat nemůže a také nepočítá, a proto je tomu uzpůsoben i režim „nahlížení“.

Pokud jde o „neobčany obce“, obdobné právo „nahlížet“ (ale i aktivně se účastnit jednání zastupitelstva) zákon o obcích přiznává jen těm „neobčanům obce“, kteří dosáhli věku 18 let a vlastní na území obce nemovitost (což souvisí s tzv. územním základem samosprávy obcí).

Zákon o obcích tak s poskytováním informací o jednání zastupitelstva a rady počítá jen ve vztahu k občanům obce a úzce determinované skupině „neobčanů obce“, zatímco ve vztahu k ostatním občanům poskytování takových informací nepředpokládá.

Ve vztahu k předpokládaným adresátům informací z předmětných jednání orgánů obcí přitom zákon o obcích diferencuje mezi informacemi z jednání zastupitelstva a z jednání rady, a to s ohledem na povahu a poslání těchto orgánů, a to m.j. s ohledem na možnosti a meze podílu občanů obce na správě obce v procesu tvorby a realizace samosprávné moci.

Otázkou zůstává, zda je s ohledem na shora uvedené možno dospět k závěru, že pro „neobčany obce“ (resp. pro ty, kteří v obci nevlastní nemovitost) jsou informace z jednání zastupitelstva či rady „tabu“. Nesporné je, že by bylo popřením smyslu uvedené úpravy v zákoně o obcích, kdybychom dospěli k závěru, že těmto občanům, nelze-li jim poskytovat informace dle zákona o obcích, lze poskytovat příslušné informace v režimu zákona o svobodném přístupu k informacím bez ohledu na omezení pro občany obce v zákoně o obcích (jmenovitě u rady omezení práva „nahlížet“ jen do usnesení).

Na druhé straně je stejně tak zřejmé, že tito občané, a to již s ohledem na čl. 17 Listiny, dále ve spojení se zákonem o svobodném přístupu k informacím (za podmínek tam stanovených, včetně tam uváděných omezení), budou mít právo na „rámcovou“ informaci o činnosti orgánů obcí (patrně za účelem získání obrazu o zaměření činnosti a aktivitě orgánů obce a pro příp. srovnání s přístupem orgánů vlastní obce), a to jmenovitě zřejmě i v tom směru, zda se rada obce (a stejně tak i zastupitelstvo) určitým problémem v obci zabývala, či nikoliv, resp. zda se jí již zabývala, a jakým způsobem ve věci rozhodla. Tedy na informaci, která zhruba odpovídá informačnímu dosahu usnesení rady. Nicméně vždy by mělo jít o „zpracovanou informaci“ a nikoliv o „prostou“ či „přímou“ a současně „doslovnou“ reprodukci konkrétního či konkrétních usnesení rady obce. Na to má právo toliko občan obce. To souvisí s tím, že „neobčan obce“ (krom toho, jenž má v obci nemovitost) logicky nemůže mít stejný, či dokonce širší přístup k informacím z jednání zastupitelstva či rady než „občan obce“, jemuž tyto informace mají systémově sloužit k jeho podílu na samosprávě obce. „Neobčan obce“ (krom toho, jenž má v obci nemovitost) se na samosprávě obce podílet nemá a také ani nemůže.

Informace z jednání orgánů obcí, které by mohly mířit k extraenům, však v praxi zpravidla nebude vzhledem k jejich povaze nutno jmenovitě v režimu zákona o svobodném přístupu k informacím poskytovat, neboť ve spektru a v rozsahu, v němž by takto jejich poskytnutí přicházelo v úvahu, obce tyto informace zveřejňují velmi často samy v místním tisku, přes svoje informační centra, informační kiosky apod., neb nejde, a to ani v případě informací z neveřejného jednání rady, o informace tajné.

Jsem si vědom toho, že na danou problematiku mohou být i jiné názory.

3. ZÁVĚREM

Závěrem chci konstatovat, že reálná praxe chodu obcí, které realizují svoje úkoly v tzv. smíšeném modelu výkonu působnosti (působnost samostatná a působnost přenesená) někdy opticky spíše svědčí o administrativně úředním pojetí činnosti orgánů, v němž se jakoby vytrácí pozice občana jako člena obce coby samosprávného společenství s významným právem podílu na samosprávě obce.

To by ovšem popíralo podstatu obecní samosprávy. Bez podílu občanů obce na jejich samosprávě a bez příp. respektování tohoto práva občanů ze strany obce a jejich orgánů by samospráva přestala být tím, čím býti má. Nehledě k tomu, že další žádoucí vývoj ve společnosti by měl být provázen spíše posilováním samosprávy, než jejím příp. faktickým oslabováním. Proto je také vztahů občana a obce, stejně jako obce a občana, žádoucí trvale věnovat náležitou pozornost.

Celý příspěvek si dovoluji uzavřít připomenutím myšlenky čelného francouzského myslitele J.J.Rousseau, který ve své Společenské smlouvě mj. uvádí: Domy tvoří město, kdežto obec tvoří občané.

Poznámky:

1 Zákon č. 22/2004 Sb., o místním referendu a o změně některých zákonů, ve znění zákona č. 234/2006 Sb.

2 Východiskem těchto oprávnění je ústavněprávní oprávnění podílu občanů na správě věcí veřejných přímo, nebo volbou svých zástupců, zakotvené v čl. 21 Listiny základních práv a svobod.

3 V textu nejsou uváděna všechna oprávnění občanů, ale jen ta nejzákladnější.

4 přísl. ustanovení Listiny (zejm. čl. 17), v tomto směru navazující na Mezinárodní pakt o občanských a politických právech (č. 120/1976 Sb.) a Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.), jimiž je Česká republika vázána.

K tomu je však třeba poznamenat, že ani v dokumentech Rady Evropy, ani v komunitárním právu Evropských společenství není právo vyhledávat a získávat informace ani povinnost orgánů veřejné správy poskytovat informace o své činnosti komplexně upravena. Dílčí zřetelehodnou úpravou v tomto směru, na kterou je vhodné poukázat, je Rezoluce a Doporučení Poradního shromáždění Rady Evropy č. 428 z 23.1.1970 o masmédiích a lidských právech.

Na úrovni orgánů Rady Evropy přitom existuje soubor rezolucí a doporučení, v nichž je právo na přístup k informacím přímo nebo nepřímou spojováno s právem na svobodu projevu a informací, ve smyslu čl. 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Rada Evropy dále podrobně upravuje přístup k informacím o své vlastní činnosti. Rovněž v rámci Evropské unie je podrobně upraven přístup k jejím dokumentům.

5 Orgány obce tak musí pro informování veřejnosti ve svém sídle a svých úřadovnách zveřejnit na místě, které je všeobecně přístupné, jakož i umožnit pořízení jejich kopie, tyto informace:

- důvod a způsob založení povinného subjektu, včetně podmínek a principů, za kterých provozuje svoji činnost,

- popis své organizační struktury, místo a způsob, jak získat příslušné informace, kde lze podat žádost či stížnost, předložit návrh, podnět či jiné dožádání anebo obdržet rozhodnutí o právech a povinnostech osob,

- místo, lhůtu a způsob, kde lze podat opravný prostředek proti rozhodnutím povinného subjektu o právech a povinnostech osob, a to včetně výslovného uvedení požadavků, které jsou v této souvislosti kladeny na žadatele, jakož i popis postupů a pravidel, která je třeba dodržovat při těchto činnostech, a označení příslušného formuláře a způsob a místo, kde lze takový formulář získat,

- postup, který musí povinný subjekt dodržovat při vyřizování všech žádostí, návrhů i jiných dožádání občanů, a to včetně příslušných lhůt, které je třeba dodržovat,

- přehled nejdůležitějších předpisů, podle nichž povinný subjekt zejména jedná a rozhoduje, které stanovují právo žádat informace a povinnost poskytovat informace a které upravují další práva občanů ve vztahu k povinnému subjektu, a to včetně informace, kde a kdy jsou tyto předpisy poskytnuty k nahlédnutí,

- sazebník úhrad za poskytování informací,

- výroční zprávu za předcházející kalendářní rok o své činnosti v oblasti poskytování informací,

- výhradní licence poskytnuté podle § 14a odst. 4 zákona o svobodném přístupu k informacím,

- usnesení nadřízeného orgánu o výši úhrad za poskytnutí informací,

- adresu elektronické podatelny.

Obce jsou ve svém sídle povinny v úředních hodinách zpřístupnit

- právní předpisy vydávané v rámci jejich působnosti,

- seznamy hlavních dokumentů, zejména koncepční, strategické a programové povahy, které mohou být poskytnuty podle tohoto zákona včetně případných návrhů licenčních smluv^{2b)} podle § 14a, zákona o

svobodném přístupu k informacím a to tak, aby do nich mohl každý nahlédnout a pořídit si opis, výpis nebo kopii.

6 Do 15 dnů od poskytnutí informací na žádost povinný subjekt tyto informace zveřejní způsobem umožňujícím dálkový přístup. O informacích, poskytnutých v jiné než elektronické podobě, nebo mimořádně rozsáhlých elektronicky poskytnutých informacích postačí zveřejnit doprovodnou informaci vyjadřující jejich obsah.

Contact – email

Petr.prucha@law.muni.cz